

A német hadak pusztítása Debrecenben - 1705 [1]

A német hadak pusztítása Debrecenben Debrecen, 1705. október 21.

Szerda napon a Német Armada érkezik a város alá, kinek generálisi mareschallus[1] Herbeville,[2] generális gróf Leopoldus Schlick,[3] generális Johannes Henricus Detrik a Klökelsperg,[4] volt egy Danus generális[5] is. Húsz regiment, amint hallottuk hát benne dániai király népe. Ráczság is volt vele, mennyire való nem érthettük bizonyosan. A Tócón (Tóczó) kívül a mezőben telepedett meg a derék armada, de benn a városban is sok jött be, penig az első csak őrizni, hogy prédának, boritalnak ne essék hirtelen az had.

Harmadnap múlva beszélnek akik itthon kapattattak, valami nyomorultak, hogy engedtetett volna a szabad préda. Kutakat, nagy mélyeket ásott a táborhelyen szokás szerint. Amíg itt volt penig a többi között ily károkat tett:

Templomokban, a nagyban nevezetes kár nem esett, harangok s az óra épen maradtanak, egynéhány székek forgattattak fel. A szőnyeg az prédikáló székről, a kántor vesszeje elvitettetett, az énekes és passiók könyv eltépettetett.

Kis templomban a prédikáló szék szuperláltja[6] kivagdaltatott, a keresztelőkanna tálastul elvitettetett, a bírák s prédikátorok széki helyéből kiforgattatott, a perselyek felhasogattattanak, egyikben bele ganajlottanak, így profánálták.[7]

Scholában[8] mind a pataki, mind az itt való bibliotheca[9] elpredáltatott több 300 authorral,[10] sok könyv széjjel tépettetett, sok félig megégettettetett, sok levelenként a curián[11], utcán, és táborhelyen elhintettetett, sok porban, ganéjban kevertetett, a thékák öszve forgattattnak, deákok oda hordott ládái felhasogattattak, térdig ért az házakban az öszve zavart papíros, a csengettyűk is elvitettetnek, az apróbbak innen alól a columnáról[12] szenior háza ajtaja elől, sok kemencék, mind a classisokban,[13] mind kamarákban öszve törettetnek, némely falra ezt írták: venimus ut amici, fugistis ut inimici. Fugistis vestri ruinam etc.[14]

Tipográfiaink[15] szép vala, de az is mindenestül elbomla, nagyobb része a betűknek kazlakban rakattatva volt a Tar Kata nevű várasháza[16] kapujának észak felől való boltok rejtekében, de az kivágattatván a kurucok által még kedden, a betűk a castákból[17] kiforgattattanak, párnákból kihasogatott és széjjel szórattatva tollal, porral, gazzal, szeméttel, boltbéli aprólékkal öszve kevertetettek; kiváltképpen bécsi korom is lévén a betűkkel együtt, mellyel nyomtatni szoktanak, annyira elfogott minden betűt, tollat, port a boltban nagy bajjal seperttetnek egyben. A betűk mind gazostul, sok betűt az utcákon, mezőkön és táborhelyeken, mind itt, mind másutt hintettetnek el. A tipográfia háznál maradt betűk se sotuk[18] és egyéb eszközök is oda vadnak.

Patikabeli szerszámainknak a javában három ládával, amit hamarjában öszve lehetett kötöttetni elvitettünk, de ami itthon maradt, mind a polcokból, mind, amely edények, ón s rézmozsárok,

eszközök elásattanak a földben, oda vagyon. Lajstrom szerint szedte kezébe a tábori patikárius, amint az ottfelejtett, vagy hagyott írásból látszott. Némely vizek, füvek, gyökerek meghagyattanak intacte.[19] Ezt mindazáltal, ha Isten megtart várostul hamarébb felépíthetjük, mint a tipográfiát, meglévén a praecipuumok.[20] Lett legalább 4000 Ft kár.

Tanácsházaknál az öregben asztalokról a zöld posztók leszaggattanak, a székek, asztalok öszveforgattanak, üres ládák felbontattanak, a falakon lévő képek, insignék[21] eltépettetnek, A pataki tipográfia ott lévén, a betűk hasonlóképpen, mint a magunké kiforgattanak, elhordattanak. Ott lévő régi missilis csomóbéli levelek elszaggattanak, széjjel hintettenek. Egy öszveolvadott harang darab is, mely régtől fogva ott állott, elvitettetett.

A kicsinben az ajtó bévagdaltattott, zárja elvitettetett, [...]széjjel osztattott. A város címere és a justitia[22] képe, mely 1700-ban depingáltott,[23] rámájáról levéttett, oda vagyon. A posztó az asztalról kézbe akadott. A conservatoriumbeli[24] skatulyák elhasogattattak, öszve kötözött csomóbéli levelek, eleitől fogva való porciózások, adózások lajstromi, számadók könyvei széjjel hintettenek. Protocollumok táblájokbul kiszaggattattanak, egynehányból csak a fejér tiszta papiros metéltetett ki, egynéhány teljességgel elveszett, melyeknek lajstroma ide alább inferáltatik.[25] A belső rejtek is feltörettetett, ajtajának zárja ugyan meghagyott, de az ütközője elveszett, a benne lévő két öreg fekete ládák, melyekben csak régi írások, levelek, minuták voltanak, felvágattott. A padimentom[26] egyik végiben úgy a házban, a déli szegletben az almárium[27] alatt felszaggattott [...]

A város címere a falról, mely még 1600-ban Rudolf császár idejében íratott, midőn a város privilégiumit confirmálta[28] és a sebes tűzben szálló s magát megégető főnixmadár képivel újtotta, veres viasszal való pecsétlést engedte, amint a donációban[29] bőven vagyon deklarálva,[30] levéttettvén széjjel vagdaltott, s itt az házban s kívül darabonként találtott. Az itt lévő csomóbéli levelek is, mint oda fel úgy jártanak. Az asztalok iminnen, amonnan kerületnek elő, a zöld posztó rólok levéttettett [...]

A város régi pallosa, kétélű nagy markolatú, mellyel halálra szentenciáztatva[31] embereknek vétetett feje, a várasházánál lévő kútba vettvén a bódulásban kivéttett csak az hüvelye maradt, az is öszve ázott.

Az tanácsházban asztalra való csengettyűk is kiszedettettek a kútból. [...]Lehetetlen a sok kárt specifikálni,[32] ezeket csak pro memoria[33] kellett protocollálni.[34][...]

Jelzet: MNL HBML IV. A. 1011/a. 25. k. 907-916.

Jegyzőkönyvi bejegyzés.

Közli és jegyzetekkel ellátta: Szendi Orvos Erzsébet (MNL HBML)

[1]Mareschallus (lat.): marsall

[2]Herbeville (1635-1709): császári generális

[3]Ludwig Schlik (1663–1723): császári generális

[4]Dietrich Glöckelspergl (?): császári generális

[5]Luis Danus (?): császári generális

[6]szuperlát: kárpit

[7]profanizál (lat.): megszentéstelenít, meggyaláz

[8]schola (lat.): iskola

[9]bibliotheca (lat.): könyvtár

[10]auctor (lat.): szerző

[11]curia (lat.): itt városháza

[12]columna (lat.): oszlop

[13]classis (lat.): osztály

[14]Barátként jöttünk, ellenségként menekültök, vesztetekbe rohantok.

[15]typographia (lat.): nyomda

[16]Tar Kata: a Városháza egyik épületrésze, melyet egykori tulajdonosáról neveztek el.

[17]casta (lat.): betűtartó fiók

[18]satu: a betűk nyomtatására használt eszköz

[19]intacte (lat.): érintetlenül, sértetlenül

[20]praecipium (praecipuus, lat.): a legfontosabb rész

[21]insigne (insignis, lat.): dísz, címer

[22]justitia: (lat.): az igazság istennője

[23]depingáltat: (pingo, lat.): lefestet

[24]conservatorium (lat.): levéltár

[25]inferál (infero, lat.): bevezet

[26]padimentum (lat.): padló, padozat

[27]almárium: fiókos szekrény

[28]confirmál (confirmo, lat.): megerősít

[29]donatio (lat.): adomány, adományozás

[30]declarál (declaro, lat.): kinyilvánít

[31]szententiáz (sententia, lat.): elítél

[32]specifikál (specifico, lat.): részletez, felsorol

[33]pro memoria (memoria, lat.): az emlékezet végett, emlékeztetőül

[34]protocollál (protocollum, lat.): jegyzőkönyvbe foglal

A Rákóczi szabadságharc idején a Tiszántúlra helyeződött a hadszíntér. 1705 októberében a német katonák Schlick, Herbeville és Glöcksberg generálisok irányításával nagy pusztítást vittek véghez a városban. A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár forráskötetében szereplő dokumentum a város tanácsának jegyzőkönyvéből származik, s a német hadak pusztítását örökíti meg.

2017. Copyright - MNL

Source URL: http://reformacio.mnl.gov.hu/a_nemet_hadak_pusztitasa_debrecenben_1705

Hivatkozások

[1] http://reformacio.mnl.gov.hu/a_nemet_hadak_pusztitasa_debrecenben_1705